

УДК 94

ІСТОРИЇ ПРАЗЬКОГО «КОБЗАРЯ» 1941 РОКУ

Павлів О.В.

Приватна бібліотека Олега Павліва імені Григорія Сковороди

В статті розглянутий раніше ніким не досліджений сигнальний примірник празького «Кобзаря» 1941 року. Також досліджена унікальність обкладинок повнотиражного видання празького «Кобзаря» 1941 року. Стаття є доповненням раніше уже досліджених окремих аспектів історії видання празького «Кобзаря» 1941 року. Рівно ж у ній відображені цілком нові, раніше невідомі аспекти досліджень празького «Кобзаря» 1941 року.

Ключові слова: Тарас Шевченко, празький «Кобзар», сигнальний примірник, обкладинка.

Постановка проблеми. В історії досліджень 4-ох празьких «Кобзарів», виданих в 1876, 1941 та 1943 рр. реалізована доволі таки непогана кількість наукових розвідок, до яких активно долучились такі вчені, як Роман Лубківський, Микола Мушинка та ін.

Рис. 1. Зустріч празьких «Кобзарів» 1876, 1941 та 1943 рр. в Національній бібліотеці Чеської Республіки – Слов'янській бібліотеці (Фото: Олег Павлів)

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Але ніхто інший та ніхто краще не здатен дослідити празькі «Кобзарі», в даному випадку празький «Кобзар» 1941 року під редакцією проф. Д. Дорошенка, ніж безпосередні власники цього унікального в Україні та поза її межами видання...

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З доступних наукових розвідок, а також із моїх власних досліджень та спостережень мені відомо, що празьким «Кобзарем» 1941 року володіє Національна бібліотека Чеської Республіки – Слов'янська бібліотека (в кількості 2-ох примірників), Шевченківський національний заповідник (вочевидь теж у кількості 2-ох примірників, оскільки один примірник йому передав український громадянин США П. Лимаренко, а другий Надзвичайний і Повноважний Посол України в Чеській Республіці Р. Лубківський), Національний музей Тараса Шевченка, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, Публічна бібліотека ім. Лесі Українки та Національна парламентська бібліотека України (Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого) і зокрема приватний колекціонер д-р Т. Ківшар. Теж

раніше, празький «Кобзар» 1941 року знаходився у власності приватного колекціонера К. Осауленка, який вочевидь свій екземпляр передав на зберігання Слов'янській бібліотеці в Празі, який із його екслібрисом зберігається на даний момент в цій бібліотеці, а також у власності приватного колекціонера Проф. О. Сірополко (дочки співупорядника празького «Кобзаря» 1941 року д-ра С. Сірополка), яка примірники празького «Кобзаря» 1941 року передала Р. Лубківському та д-ру Т. Ківшар.

Мета статті. Моєю головною метою в цій статті є дослідження раніше ніким не дослідженого сигнального примірника празького «Кобзаря» 1941 року, а також дослідження раніше не досліджених обкладинок повнотиражного видання празького «Кобзаря» 1941 року.

Виклад основного матеріалу. В Україні та світі я особисто поки що єдиний власник 3-ох примірників празького «Кобзаря» 1941 року, які мені вдалося придбати у вірменки, яка проживає в Чеській Республіці пані А. Саргсян. Зацікавлений історією цього видання, я переглянув тотожні примірники празького «Кобзаря» в Слов'янській бібліотеці в Празі, де мене під час моїх початкових досліджень вразили дві речі – в особливості рівень збереженості видання. В Слов'янській бібліотеці в Празі обидва празькі «Кобзарі» збереглися у дуже знівеченому і пошарпаному вигляді із «покаліченими» від вельми необережного та неохайного користування і зберігання сторінками та обкладинками зокрема, в чому тут слід віддати належне пані А. Саргсян, котра вберегла до наших днів усі 3-ри примірники празького «Кобзаря» 1941 року і перепродала мені їх у вельми охайному, я б навіть сказав зразковому вигляді, в такому, наче я їх придбав в тому ж таки 1941 році прямо із друкарні, де їх щойно видрукували і ще ніхто їх не відкривав і не читав, в чому вбачаю особливість празьких «Кобзарів» 1941 року у моїй Приватній бібліотеці Олега Павліва ім. Григорія Сковороди.

Інша річ, яка вразила мене не менше, і про яку я поки що не віднайшов ні в наукових розвідках, ні в репринтному виданні празького «Кобзаря» 1941 р. (В-во «Брама-Україна», 2006) [1, с. 445] відомостей, так це його по-справжньому унікальні особливості. Як виявляється у кожного із празьких «Кобзарів» 1941 року (тиражем в 2000 прим.) незважаючи на однаковий зміст і обсяг тексту та ілюстрацій в книзі все ж різні за характером покриття, кольору та зображення палітурки, що унікально приховані під суперобкладинкою...

Але це були не єдині несподіванки, які вразили мене в контексті моїх наукових розвідок празького «Кобзаря» 1941 року і про які мої матеріали досліджень сьогодні публікуються в Україні та світі вперше.

В грудні 2016 року на саме Римо-Католицька Різдва мені вдалося придбати в Чехії від жительки Чеської Республіки П. Д. Хомової неповторний і вочевидь єдиний в Україні та світі сигнальний примірник празького «Кобзаря» 1941 року, що й надихнуло мене до написання цієї статті, яку рівно ж вважаю необхідною і потрібною українському читачу.

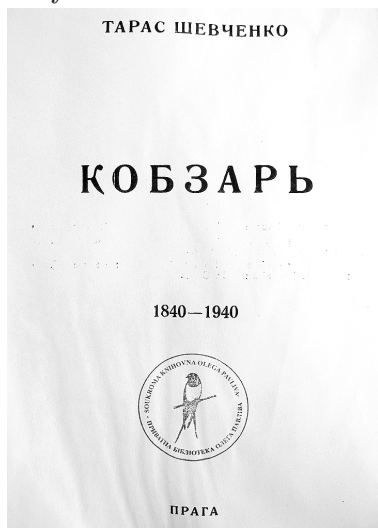

Рис. 2. Титульна сторінка Празького «Кобзаря» 1941-го року

Джерело: Приватна бібліотека Олега Павліва ім. Григорія Сковороди

Передусім, в контексті досліджень історії вивчення видання празького «Кобзаря» Т. Шевченка 1941 року я звернувся до ґрунтовної праці доктора історичних наук, професора Таїсії Ківшар та її досліджень.

У своїх наукових розвідках Проф. Таїсія Ківшар зазначає про те, що хоча празький «Кобзар» 1941 року і вийшов під редакцією Проф. Дмитра Дорошенка, але вагому і велику роль у його виданні відіграв д-р Степан Сірополко, про що, в контексті моїх додаткових досліджень сигнального примірника празького «Кобзаря» 1941 року я наочно пересвідчився.

Д-ром Степаном Сірополком був складений ретельний звіт про роботу і забезпечення ним усіх видавничо-поліграфічних підготовчих робіт над празьким «Кобзарем» 1941 року. Та оскільки ніхто із сучасних дослідників празького «Кобзаря» 1941 року не мав практичної можливості ознайомитися із сигнальним примірником празького «Кобзаря» 1941 року, що став результатом видавничо-поліграфічних робіт Степана Сірополка перед тим, ніж празький «Кобзар» 1941 року остаточно вийшов друком повноцінним тиражем в 2000 примірників, стає очевидним, що моє дослідження стане для подальших досліджень празького «Кобзаря» 1941 року цінним доповненням уже раніше напрацьованих в цій області наукових розвідок.

Як зазначає у своїх дослідженнях Проф. Таїсія Ківшар, друком тексту займалася друкар-

ня Андреска, друком палітурки – палітурня Шинделляржа, а друком ілюстрацій – графічний заклад Штенца. Усіма цими справами завідував та займався саме д-р Степан Сірополко і саме завдяки йому ми маємо сьогодні той цінний і неповторний та стильно оформлений і підготовлений для читачів празький «Кобзар» 1941 року.

Адже палітурка сигнального примірника празького «Кобзаря» 1941-го різко відрізняється від кінцевого його варіанту. Вона є суцільно-золотими літерами в правому нижньому куті на палітурці напису «Т. Шевченко» та зокрема по вертикалі палітурка сигнального примірника на 1 сантиметр вужча від кінцевого варіанту празького «Кобзаря» 1941 року виданого тиражем в 2000 примірників. Теж в сигнальному примірнику немає 4-ої сторінки, на якій би мав бути зображений один із двох в книзі портретів Тараса Шевченка та зокрема типографія тексту з незначними відмінностями відрізняється від кінцевого варіанту празького «Кобзаря» 1941 року виданого тиражем в 2000 примірників.

І тому за те, що 2000 примірників празького «Кобзаря» 1941 року в кінцевому результаті все ж таки мають на палітурці цінний відпис золотими літерами «Т. Шевченко», а також за те, що д-р Степан Сірополко, згідно моїх досліджень, давав «могоричі» книговидавцям за видрукування обидвох (на 1-ій і 4-ій сторінках книги) портретів Тараса Шевченка ми повинні віддати належну шану та поклону д-ру Степану Сірополко, без якого празький «Кобзар» 1941 року тиражем в 2000 примірників не був би настільки красиво графічно оформлений [3, с. 9].

20 жовтня 2017 року шеф-редактор газети «Нове Життя» (*газета української діаспори в Словаччині*) Мирослав Іллюк повідомив мене про те, що Микола Мушинка стверджував йому, що він теж володіє сигнальним примірником празького «Кобзаря» 1941 року і що він в якомусь (не вказаному Мирославом Іллюком) науковому збірнику написав про історію сигнального примірника празького «Кобзаря» наукову статтю. Того ж 20 жовтня 2017 року від імені Приватної бібліотеки Олега Павліва ім. Григорія Сковороди я надіслав заяву Миколі Мушинці, у якій вимагав надіслати мені докази існування 2-го сигнального примірника празького «Кобзаря» 1941 року, який начебто зберігається теж і у Миколи Мушинки, пояснивши йому, в чому він мабуть був некомпететний, що сигнальні примірники того чи іншого видання, в тому числі празького «Кобзаря» 1941 року видаються поштучно, в кількості 1-го примірника, з огляду на їх призначення. Також Мирославом Іллюком було мені повідомлено, що Микола Мушинка уже задовго до мене начебто дослідив унікальність обкладинок повнотиражного видання празького «Кобзаря» 1941 року.

Відповіді на Заяву Приватної бібліотеки Олега Павліва ім. Григорія Сковороди від Миколи Мушинки я так і не отримав. Микола Мушинка не надіслав мені жодні матеріали досліджень, які б підтверджували його слова про існування 2-го сигнального примірника празького «Кобзаря» 1941 року у його власності, а також він не надіслав мені жодні матеріали, які б підтверджу-

вали про те, що він уже задовго до мене дослідив унікальність обкладинок повнотиражного видання празького «Кобзаря» 1941 року.

Тому я особисто взявся за дослідження напрацювань Миколи Мушинки в області його досліджень празького «Кобзаря» 1941 року і не знайшов жодних його досліджень в області наукових розвідок сигнального примірника празького «Кобзаря» 1941 року та унікальності обкладинок повнотиражного видання празького «Кобзаря» 1941 року. Про вищезгадані мною дослідження Микола Мушинка не згадує ні в післямові репринтного видання празького «Кобзаря» 1941 року (В-во «Брама-Україна», 2006) [1, с. 445], ні у його статті «Празьке видання «Кобзаря» Т. Г. Шевченка 1941 року і його відтворення 2006 року в Україні», яка вийшла друком в рамках проведення Міжнародної науково-практичної конференції «Тарас Шевченко та кобзарство» в 2010 році.

Все це свідчить про те, що Микола Мушинка із його пониженою науковою відповідальністю в усній формі навмисне намагався осквернити добре і всесвітньовідоме ім'я Приватної бібліотеки Олега Павліва ім. Григорія Сковороди та її фондів та в усній формі займався плагіатом і порушенням матеріальних прав Приватної бібліотеки Олега Павліва ім. Григорія Сковороди.

Висновки та пропозиції. У своїх висновках хотів би зазначити, що віднайдений мною сигнальний примірник празького «Кобзаря» 1941 року, який зараз зберігається у фондах Спеціальних збірок Приватної бібліотеки Олега Павліва ім. Григорія Сковороди – це беззаперечно одне із найцінніших видань «Кобзарів» Тараса Шевченка, що були видані протягом ХІХ-ХХІ століть, як з погляду науково-дослідного так й історичного, адже сигнальні примірники видавались поодинокими примірниками і не мали широко тиражу з огляду на їх призначення.

Список літератури:

1. Кобзар: 1840–1940 / Шевченко Тарас; Автори післямови Олександра Солопченко, Микола Мушинка, Роман Лубківський. – Репринтне видання 1941 року. – Черкаси: Брама-Україна, 2006. – 445 с.
2. Мушинка Микола / Празьке видання «Кобзаря» Т. Г. Шевченка 1941 року і його відтворення 2006 року в Україні, матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Тарас Шевченко та кобзарство». – Львів: Львівська міська рада; Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка»; Управління освіти і науки Львівської облдержадміністрації; Управління культури і туризму Львівської облдержадміністрації; Львівський національний університет ім. І. Франка; Львівська національна музична академія ім. М. Лисенка; Львівська національна академія мистецтв; Центр творчості дітей та юнацтва Галичини; Львівське обласне відділення національної спілки кобзарів; Музей Тараса Шевченка Львівського палацу мистецтв; Львівська обласна організація ВЖТ ім. О. Теліги, 2010. – С. 77–83.
3. Павлів Олег / Старе і нове в історії празького «Кобзаря» 1941-го року, всеукраїнський культурологічний тижневик «Слово Просвіти». – № 20(916), 2017. – С. 9.

Павлів О.В.

Личная библиотека Олега Павлива имени Григория Сковороды

ИСТОРИИ ПРАЖСКОГО «КОБЗАРЯ» 1941 ГОДА

Аннотация

В статье рассмотрен раньше никем не исследован сигнальный экземпляр пражского «Кобзаря» 1941 года. Также исследована уникальность обложек полнотиражного издания пражского «Кобзаря» 1941 года. Статья является дополнением раньше уже исследованных наработок в истории изучения пражского «Кобзаря» 1941 года. Ровно ж в ней отображены полностью новые, раньше неизвестные аспекты исследований пражского «Кобзаря» 1941 года.

Ключевые слова: Тарас Шевченко, пражский «Кобзарь», сигнальный экземпляр, обложка.

Pavliv O.V.

Private Library of Oleg Pavliv to the name of Hryhoriy Skovoroda

STORIES OF PRAGUE «KOBZAR» OF 1941

Summary

In the article considered before nobody the advance copy of Prague «Kobzar» of 1941 edition. Also unicity of covers of fulltirape edition of Prague «Kobzar» in 1941 edition. The article is addition before of already investigational works in history of study of Prague «Kobzar» of 1941 of edition. Exactly the fully new are represented in her, before unknown aspects of researches of Prague «Kobzar» of 1941 of edition.

Keywords: Taras Shevchenko, Prague «Kobzar», advance copy, cover.